

Sizler de birçok insan davranışlarına şahit olmuşsunuzdur elbette. Sizlerin de bazı davranışlar çok dikkatinizi çekmiştir. Benim gözlemlediğim insan davranışlarından en çok dikkatimi çeken bazı bireylerin kendi kendilerine bir “erdemlilik rolü” biçip ona göre diğer insanları değerlendirme anlayışları ve davranışları olmuştur. Özellikle bazı bireyler bu durumu bir “ihtiyaç” gibi hissettirmekten de kurtulamamaktadırlar.

Kendilerine, üzerlerine düşmeyen rolü biçenler bazen ister istemez biçtikleri rolün gereğini yapma gibi bir gayretin, davranışın içine giriyorlar. Güya o rollerinin sorumluluğu (!) içinde “diğerlerini” değerlendirme ölçülerine koyarak, bu ölçülerine uyup uymadıklarını da ilan etmekten çekinmiyorlar. Bundan olsa gerek bizde “el âlem ne der” kaygısı hep yaşanmıştır, yaşanmaktadır.

Aslında bu durum sadece bireysel değil toplumumuzun üzeri örtülmüş sosyal problemlerinden biridir. Bu problemlere araç olanlar hemen hemen toplumun her kesiminde, zengininde, fakirinde, diplomalıında, diplomasızında görülebilmektedir.

Bu rolü oynayanlara göre kendileri çok dürüsttür, merttir, hakseverdir vb. Hep karşısındakiler yalancı, hilekâr, düzenbaz vb.dir. Çevrenize baktığınızda bu tipleri görmeniz zor olmayacaktır.

Bu tiplere göre kendileri daha bilgili, daha kültürlü ve hatta daha aydın, daha halkçı ya da daha dindardır. Karşısındakiler ise cahil, kültürsüz, karanlık kafalı, halk düşmanı ya da daha az inançlı veya inançsızdır.

“Tamam” diyeceksiniz. “Böyle durumlara her zaman rastlanıyor. Ne yapalım şimdi?”

Hayır! Bu erdemlilik rolü oynayanlar, sadece oynamakla kalmazlar, kalmıyorlar da... Kendilerini rollerine öyle kaptırırlar ki, aslında hiçbir zaman kişiliklerinde olmayan doğruları ile diğerlerini düzeltmeye çalışırlar. Fırsat buldukça baskı yapmayı da ihmal etmezler. Eğer güçleri yetiyorsa “zor” onların silahı olur... Basın yayın organlarını kullanabildikleri kadar kullanmaya çalışırlar. Sıfatlarını, unvanlarını, makamlarını, sosyal statülerini kullanabildikleri kadar kullanmayı denerler. Aslında kendi inandıklarından çok inanır gibi göründüklerine başkalarının da inanmasını isterler.

Yoksaaa... Yoksa Demokles’in kılıcı olup sallanmayı da çok iyi becerirler. Bu konuda maharetlidirler(!)

Mesela bu tür bireylerden bazıları sık sık toplum değerlendirme uzmanları olarak, bilmem ne yetkilisi olarak, bazen sanatçı, bilim adamı, yazar, politikacı sıfatlarını kullanarak da arzı endam ederler. Dünde kalan “her işi yaparım”cılarının yerini artık “her şeyi ben değerlendiririm”cilerin alması da bunun bir göstergesidir.

Aslında toplumda görülen davranış problemlerinin en önemlilerinden biri de üzerine düşmediği halde kendine bir rol biçerek, kendince o rolün gereklerini yerine getirme çabası içerisinde olanlardır. Öyle ki örneklerini sıralamakla bitiremeyiz bunların.

Mesela bazıları kendini Allah’ın kâtibi yerine koyarak diğer insanların davranışlarındaki günahları işaret etmeye kalkar. Bu yetmez el âleme ilan etme görevini de üstlenir. Hatta elinde bir güç varsa bu gücü sonuna kadar kullanır. Güya kendisi “sütten çıkmış ak kaşıktır.” Bunlar öyle ileri görüşlüdürler ki gözlerinin önündeki hezeni görmezler de başkalarının gözlerindeki saman çöpünü hemen fark ederler. Fark etmekten öte işaret ederler. Hatta bu çöpü karşıdakilerinin gözüne batırmaya bile kalkarlar. Bunlar kendilerini düzeltmeye yanaşmadan

Erdemlilik Rolü Oynayanlar

İhsan Kurt tarafından yazıldı.

Cumartesi, 11 Şubat 2012 12:11 -

başkalarını düzeltmeye kalkan kişilik tipleridir. Yani “ele verir talkını, kendi yutar salkımı” meselesi...

Psikoloji bu kişilik tiplerini henüz bir terimle isimlendirememiştir. Çünkü her şeyden önce bu tipler çok değişkendir. “Her dalda oynayan cambaz” tabiri tam da bunlara göredir.

Bu ak kaşıklar geçmişle geleceği ile insanlığın topyekûn tarihiyle yeryüzünü düzenleme ve düzeltme işinde görevli gibidirler. Amma velâkin bu davranışları sergilerken kendilerinin de aynaya bakmaları ihtar edildiğinde kıyameti koparmada çok mahirdirler. Hatta bunu yapmakla yetinmeyerek işi aynada gördüğünü bile yargılamaya kadar götürürler.

Bu durum, bu davranış şekli göz önünde bulunan insanlar üzerinde yapıldığı gibi bazen de tarih, tarihi şahsiyetler gündeme taşınarak yapılmaya çalışılır. İşleri güçleri tarihle kavgadır. Bu takınaklarından da bir türlü kurtulamazlar. Tarihin, zamanımızda da hep savaş alanı olarak sürdürülmesinden bir medet umarlar.

Eğer bu takınaklık kişi adına değerlendirilecek olursa, bir davranış bozukluğundan öte o bireyin kişilik bütünlüğünün kendi tarafından bilinmesinde, tanınmasında problemler yaşadığı söylenebilir. Bu tipler kendini tanımada ve bilmede problemler yaşıyor demektir. Bilinçaltındaki problemlerini çözüm önerileri olarak sunmaya çalıştıklarında kendilerini ele verirler zaten.

Psikoloji arayadursun, sanırım kültürümüzde işaret edilen davranışlara “riya” bu davranışları gösterenlere de herhalde “riyakâr” dendiğini hatırlar gibi olduk galiba...

O halde erdemlilik rolü oynamanın bırakılması gerekmiyor mu artık? Her kim olursa olsun gerçekten erdemli davranışlarla donanmak istiyorsa bunun için birçok öneri getirilebilir. Mesela sadece Konfüçyüs’ün şu düşüncelerine kulak vermekle bile çok şeyler kazanılacaktır: “Erdemi bütün dünyaya anlatmak isteyen eski insanlar, önce kendi memleketlerini düzenlediler. Memleketlerini düzenlemek isteyenler, kendi ailelerine iyi olmayı öğrettiler. Ailelerine iyi olmayı öğretmek isteyenler, kendilerini yetiştirdiler. Kendilerini yetiştirmek isteyenler, önce kalplerini düzelttiler. Kalplerini düzeltmek isteyenler, düşüncelerinde samimi oldukları, düşüncelerinde samimi olmak isteyenler bilgilerini yükselttiler...” Bu cümlelerden sonra rolü bırakıp gerçekten erdemli olmak isteyenlere “buyurunuz işte sizlere bazı ipuçları” diyebiliriz herhalde...